

Interessante informatie:

Wisselende uitstalling in de vitrinekast:
Poststukken met betrekking op Vaals van Jo Lux

Verleden en Heden 15 is nog steeds te koop bij de bekende verkooppunten en te bestellen bij het secretariaat via sankttolbert@gmail.com.

In dit nummer:

Der Orde van de Dreej Sjeng	1
Nogmaals de tram van Aken	2
Accijns	2
Egon Münzenberg	2
De Mennonietenkerk	3
Uit het Kranten archief van Arthur Cransveld	3
Verjaardagen (70+) van Sankt Tolbert-leden	4
Verenigingsnieuws	4

Der Orde van de Dreej Sjeng

Ons Lid Guus Erven zal op Carnavalszondag 2 maart a.s. tijdens de sleutel overdracht aan Jubileum Prins Klaus I (Berres) de hoogste carnavals onderscheiding van Vaals ontvangen "Der Orde van de Dreej Sjeng". Het lijkt ons interessant u iets te vertellen over het ontstaan en de geschiedenis van deze hoge onderscheiding. In de vijftiger jaren van de vorige eeuw, en nog lang daarna, behoorde Vaals tot de hoogburchten van het Limburgse carnaval. Lambert Erven (der Lambertowitsj) behoorde tot de TOP buutereedners in Limburg. Overal in Limburg behaalde hij ongekennde successen en was hij een welkome gast op alle carnavalszittingen. Vooral zijn buuten in het Völser plat vielen overal in de smaak. In 1954 – 1956 en 1959 behaalde hij met glans het Limburgs kampioenschap Buutereden. In 1960 ontving hij in Maastricht uit handen van burgemeester Baron Michiels van Kessenich de Gouden Narrenkap. In 1961 werd hij uitgeroepen tot Prins Lambert I. In 1982 ontving hij in de grotten van Valkenburg de Gouden Toon Hermans Penning. Tevens promoveerde hij aan de Narren Universteit Limburg (de NUL). Ook Los Catastrofos behaalde in 1994 deze BUL van de NUL. Hij componeerde een groot aantal Völser sjlaajere waaronder het motto van de Grensülle "Vols pakt Oes".

Zo zullen er ongetwijfeld nog meer hoogtepunten in de

carnavalsloopbaan van der Lambeat zijn geweest. Mede door Lambert Erven werd de naam Grensülle tot ver over de grenzen van Vaals bekend. Na al deze ontvangen onderscheidingen en blijken van waardering kon Vaals uiteraard niet achterblijven. In 1959, nadat der Lambeat voor de derde keer het Limburgs Kampioenschap behaalde, kwam de toenmalige president van de Grensülle Peter Cornetz op het idee om een speciale carnavalsonderscheiding in het leven te roepen, een onderscheiding die alleen maar incidenteel uitgereikt zal worden aan personen of groepen die zich op een speciale manier verdienstelijk hebben gemaakt voor der Völser Vastelovvend.

Deze eerste Orde van de Dreej Sjeng werd vanzelfsprekend toegekend aan Lambert Erven.

En aangezien de appel niet ver van de boom valt ontvangt

Guus Erven, de zoon van Lambert dit jaar deze hoge onderscheiding. Ook Guus heeft zijn sporen in de Völser vastelovvend ruimschoots verdiend. Zo was hij in 1955 en 1956 Kinderprins van Vaals. Trad hij samen met zijn vader op in de buut als Biek en Bieksje. Was hij lid van de Raad van Elf – President van de Grensülle en thans fungeert hij als voorzitter van de vereniging. Namens de Heemkunde Kring Sankt Tolbert feliciteren wij der Juus met deze welverdiende onderscheiding mit e Donnerend, dreejkrefstig Vols – Juus en Sankt Tolbert.... Alaaf.

Hieronder de namen van de dragers van de Orde van de Dreej Sjeng tot heden :

- 1959 Lambeat Erven
- 1964 Consul C. Hermans
- 1966 Leo Houtermans en Jean Eussen
- 1970 Hubert Baltus
- 1973 Dokter Vluggen
- 1978 Knappkapel Vols o.l.v. Hub Deitz
- 1981 Cornel Thoma
- 1988 Los Catastrofos
- 1987 Joep Hermans
- 1992 Lambert Scheffers
- 2001 De Vallis Jroep
- 2014 Juus Erven

Nogmaals de tram van Aken

Naar aanleiding van een bericht in onze nieuwsbrief verscheen er in de Akense krant van 21 januari 2014 een artikel van Heiner Hautermans over tramlijn 12.

In dit artikel maakt hij gewag van de eerste paardentram en het uitbreiden van het tramnet in de jaren 80 van de negentiende eeuw richting Vaals. Door perikelen met de vergunning werd dit vertraagd. Volgens tram expert Reiner Bimmermann werd het plan echter

versneld doordat een Akense dierentuin werd aangelegd welke half op grondgebied van de gemeente Vaals lag.

De feestelijke opening van de paardentramlijn was op 8 november 1889.

Op 6 augustus 1894 schakelden men over op een elektrische tram naar Vaals. Zo werd Vaals de eerste plaats in Nederland die een elektrische tram had, iets waar men trots op was.

Wat echter in dit verhaal een

raadsel is, het bestaan van een dierentuin gedeeltelijk op Vaalser grond, is ons niet bekend. In het archief van de gemeente konden wij ook niets vinden. Mogelijk dat een van de lezers van de nieuwsbrief ons hier iets meer over vertellen kan.

Wij vragen om reacties op sankttolbert@gmail.com.

Indien we iets nader te weten komen zullen we hierover in een volgende uitgave op terug komen.

Accijns

Er is de laatste tijd veel gesproken over de accijns op drank en brandstof. Dit is al door de eeuwen heen een onderwerp van discussie.

Al in de middeleeuwen werd bier gebrouwen. Men maakte hierbij gebruik van gruit. Gruit was een mengsel van kruiden waarmee de bierbrouwer een bepaalde smaak aan zijn bier kon geven. Gruit had vele samenstellingen.

Al in april van het jaar 999 geeft keizer Otto III aan de St. Martinuskerk van Utrecht het recht van de gruit in het domein Zaltbommel. Gruit was sinds die tijd ook de benaming van de belasting, zeg maar accijns, die de brouwer moest afdragen aan de landsheer of aan hem aan wie de landsheer het recht had overgedragen. In 1472 vierden de bestuurders van Roermond groot feest. Hertog Arnold van Gelre had de stad een lucratief privilege verleend. Men kreeg 20 jaar lang het alleenrecht op brouwen, tappen en verkopen van bier. In 1580 verklaarde Willem van Gulik, Kleef en Berg dat de gemeente Sittard bieraccijns mocht heffen in de dorpen Hillensberg, Munstergeleen en Broeksittard. In 1501 kreeg hertog Karel toestemming om zes jaar een extra

bieraccijns te heffen. De stad Gent kwam in 1540 in opstand tegen de bieraccijns die vooral zwaar drukte op de minst vermogende burgers. De tachtigjarige oorlog is grotendeels betaald met de extra accijns op het bier. In de zeventiende eeuw gaan de steden over op verpachting van de accijnzen. De pacht voorwaarden omvatten o.a. heffing van accijns, de vrijstelling van sommige personen, maatregelen om fraude tegen te gaan en boetebepalingen bij ontduiken van accijns. Men begon in die tijd al met het merken van vaten.

Aflevering van bier tussen zonsondergang en zonsopgang werden verboden. Sommige personen en instellingen waren vrijgesteld van het betalen van accijns. Hiertoe behoorden o.a. de kloosters en de godshuizen, pastoors, kapelaans en gereformeerde predikanten. Ook de schout en schepenen en hun raadsverwanten betaalden geen accijns. Men mocht in die gebieden waar het recht van brouwen aan de stad of aan een persoon verpacht was geen bier "importeren". Als er van buiten een gebied bier werd gekocht moest hierover "invoerrechten" betaald worden. Deze invoerrechten waren afhankelijk van het soort en de

sterkt van het bier. Het moge duidelijk zijn dat accijns op drank al van alle tijd is. De opstand in Gent uit 1848 maakt duidelijk dat alles te koste ging van de kleine man. Ook was het altijd zo dat de accijns gebruikt werd voor geldverslindende zaken als bijvoorbeeld oorlog voeren. Er is dus niets nieuws onder de zon.

Bron: Bier in Limburg door Sef Derkx.

Keizer Otto III

Egon Münzenberg

Uit de pers hebben wij vernomen dat op 73 – jarige leeftijd Egon Münzenberg is overleden. Hij is geboren in Vaals. Hij studeerde bouwkunde aan de Hogere Technische School aan het Bekkerveld in Heerlen. Egon was studiegenoot van de Vaalser architect en wethouder Hein Sterk. Als architect vestigde hij zich in Aken. Van 1974 af was hij bestuurslid van de voetbalclub Alemannia Aken. Van 1976 tot 1984 was hij voorzitter van de club.

De Mennonietenkerk

De mennonieten, ook wel wederdopers genoemd, zijn vernoemd naar de priester Menno Simons uit het Friese Witmarsum. Hij was een katholiek priester. Nadat hij in 1535 opnieuw gedoopt was, gaf hij in 1536 zijn priesterambt op. Daarna wijdde hij zich aan prediken. In Nederland worden zij ook wel doopsgezinden genoemd. De mennonieten streven naar een geweldloze wereld. De kenmerken van deze beweging zijn o.a. de totale scheiding van kerk en staat, de afwijzing van de kinderdoop (vandaar wederdopers), en de persoon-

lijke belijdenis van mondige mensen. In de zestiende eeuw werden de wederdopers te vuur en te zwaard vervolgd. In die tijd zijn in Nederland zo'n tweeduizend dopers om hun overtuiging omgebracht. Aan het eind van de 16^e eeuw waren er al mennonieten in Vaals. Toen aan het begin van de 17^e eeuw de wederdopers uit Aken verdreven werden vestigden deze zich ook in Vaals. Zij stichtten in Vaals een kerkje. Hierover wordt in 1740 vermeld dat het „klein, met leemrrietdak bedekt“ is. Het kerkje wordt had oorspronkelijk een toren. Deze is afgebroken en hiervoor in de plaats kwamen twee torentjes op de hoek van het verfhuis, dat deel uitmaakte van de eigendommen van von Clermont. Het kerkje van de Mennonieten staat achter het gebouw tussen de twee torentjes. In 1776 stierf de laatste predikant. Hierna ging het met de mennonieten gemeente snel achteruit. Rond 1800 waren er nog maar twee families in Vaals welke behoorden tot deze geloofsrichting.

Menno Simons
(1496-1561)

Uit het Kranten archief van Arthur Cransveld

Dat er vroeger sterk gelet werd op fatsoen in de carnavalsoptocht blijkt uit bijgaand

bericht uit 1976 dat Arthur Cransveld in zijn krantenarchief vond. Overigens was het

in die tijd ook verboden als priester of non in de optocht mee te lopen.

De dreej Sténg!
I' Vols op der beerisj,
doe sjtund de dreej sjteng
doe ken me ziesj jevve,
va hatse de heng,
mit der Belsj en der Duutsj,
en... ziesj jevve ene puutsj!
Meh op 't Hollendsj
noch sjtoa mit de beng!
D. Facto

**HEEMKUNDEKRING
SANKT-TOLBERT
VAALS**

Secretariaat:
Heuvel 4
6291 CS Vaals
Nederland

Telefoon: 043-306 42 06
E-mail: sankttolbert@gmail.com

**Bezoek onze website
sankttolbert.nl**

Verenigingsnieuws

Verjaardagen (70+) van Sankt Tolbert-leden

maart 2014

1 maart Ch. Hofman 74 jaar
3 maart T. van Rozen 77 jaar
4 maart L. Oudelhoven-Baggen 91 jaar
21 maart J. Mélotte-Postma 81 jaar
23 maart E. Lousberg-Dautzenberg 75 jaar
25 maart E. Deckers-Cornetz 83 jaar
27 maart S. Habets-van Groningen 74 jaar
31 maart M. Deckers-Jansonius 84 jaar

Allen van harte gefeliciteerd!

Leden die vermelding in deze rubriek niet op prijs stellen gelieven dit tijdig door te geven aan het secretariaat.

Activiteiten agenda

1 maart
Kinderoptocht

fotografisch werk van Inge Davis

de sopraan Rosana Târzaeu en organist Klaus-Christian van de Kerkhoff

3 maart
Jubileums – Carnavalsoptocht

15 maart
Patroonsfeest St. Jozefkoor

9 maart tot 12 april
Kopermolen. Vaals in beelden,

15 maart
Kopermolen. Concert m.m.v.

23 maart
Concert door het duo Mandolina met Willie de Hollander aan piano/orgel

REAGEREN

De nieuwsbrief is een maandelijkse uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert.

Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com.

De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.